

Bronnen voor burgerrechten

Workshop voor de nascholing voor het CSE – Havo/VWO

<http://seattletimes.com/special/mlk/>

Rémi hartel
ILS – HAN
Nijmegen
September / Oktober 2012

Inleiding.

Deze workshop had beter tekstbronnen voor burgerrechten kunnen heten of nog beter, hulpbronnen voor burgerrechten, want ik heb mij ten eerste laten leiden door het feit dat ik me ging 'beperken' tot (pure) tekstbronnen. Ten tweede is de strekking van deze workshop vooral om didactische hulpmiddelen aanreiken dicht bij een door ons allen nagestreefd doel te komen: dat onze leerlingen op een historisch verantwoorde manier met tekstbronnen om kunnen gaan en hun examen halen. Hopelijk draagt deze workshop daartoe bij.

Korte analyse van recente examens.

De start van deze workshop lag in het nader bekijken van de examens van de laatste jaren. Ik was erg benieuwd hoe er nu (precies) met tekstbronnen werd omgegaan in de CSE examens. Welke vragen werden nu eigenlijk gesteld en kun je daar dan nog iets zinvols over zeggen? Op welk niveau liggen die vragen? Kun je er eventueel een bepaald patroon in ontdekken? Dit alles natuurlijk, om zo doelgericht met handvatten te komen. Na de bronnen komt in dit begeleidende schrijven bij deze workshop een (representatief) deel van dat onderzoekje terug, dan kunt u dit nog eens rustig bekijken.

Het antwoord op bovenstaande vragen was eigenlijk vrij simpel. Hoewel er naar mijn mening te weinig examens zijn bekeken (12 stuks) om een 'echt' patroon te kunnen ontdekken, kan ik wel een bepaalde trend aangeven.

De in mijn ogen belangrijkste conclusies komen neer op een drietal punten: **ongeveer een derde** (tot soms wel bijna de helft!) van de te behalen punten kunnen worden gescoord met vragen over tekstbronnen. Van deze bronnen gaat er in elk tentamen **altijd één opgave** over de bruikbaarheid van een gegeven bron, van waaruit vaak ook andere historische structuurbegrippen worden aangehaald. Ten slotte viel het mij op dat van alle door mij bekeken examens **meer dan de helft** van de vragen over tekstbronnen een variant hebben op het **trekken van conclusies** uit de gegeven bron. Dus dit is een vaardigheid die echt geoefend moet worden in de klas, schat ik in.

Workshop

Aan mij dus nu de taak om met deze conclusies aan de slag te gaan. Welke handvatten komen naar voren in deze workshop?

Een drietal:

- 1) De meetlatjes
- 2) De schema's
- 3) Een selectie van oefenbronnen.

Ad 1)

De meetlatten zijn bedoeld om een directe reminder te geven aan de leerling langs welke criteria hij of zij de bron moet leggen. Deze criteria zijn onderverdeeld naar categorie. Allereerst in de categorieën inhoud – vaardigheden.

Bij de vaardigheden zien we vooral de structuurbegrippen terugkomen, met nadruk op die zaken die we herkennen van de vragen op het CSE. Dus: bruikbaarheid, betrouwbaarheid en representativiteit. Deze en veel meer belangrijk analyseonderdelen zijn telkens in een richtvraag gevat. Hiermee kun je elke willekeurige (tekst)bron er naast leggen en dan de door u gekozen richtvraag laten beantwoorden.

Wat betreft de inhoud heb ik me beperkt tot de meest relevante sleutelbegrippen uit de stofomschrijving. Deze heb ik echter wel gecategoriseerd naar de driedeling die de auteurs van de stofomschrijving ook maken:

Politiek en staatsinrichting – Economische ontwikkeling – de burgerrechtenstrijd.

In mijn geval heb ik politiek en staatsinrichting samengenomen en geen deling meer gemaakt in binnenlandse politiek en buitenlandse politiek.

Verbanden leggen.

Zoals altijd is een van de belangrijkste doelstellingen van ons vak in de bovenbouw het leggen van (historisch correcte) verbanden. Het is (zelf) een apart vermelde doelstelling van de auteurs van de stofomschrijving. En al snel blijkt uit de stofomschrijving dat er maar weinig verbanden gegeven worden. Verreweg de meeste verbanden moeten zelf gelegd worden.

Hiertoe zijn de meetlatjes handig, en wellicht de schema's ook. Het is namelijk niet ondenkbaar dat je varieert met de inhoudelijke meetlatjes die je naast de bronnen legt. Op die manier zien ze dat binnen verschillende categorieën sleutelbegrippen eenzelfde bron kan vallen. (zie verderop bij de werkvormen)

Ad 2.

De schema's. Het leek mij wel een aardige aanvulling om in een lastig onderwerp als de strijd om de burgerrechten een paar sturende schema's en tabellen te plaatsen. Het onderwerp is in wezen een groot voorbeeld van een proces, van verandering. Wezenlijke vragen bij elke analyse van een historisch proces is telkens of er factoren van bevordering en van belemmering aan te wijzen zijn. Voorts zijn er nog twee schema's die de verbanden tussen wezenlijke factoren in deze vrijheidsstrijd aangeeft, maar nog wel algemeen en abstract genoeg, dat hiermee de leerling nog altijd zelf veel denkwerk te verrichten heeft, willen de verbanden effectief worden omgezet in kennis.

Ad 3.

De bronnen. Uit onnoemelijk veel bronnen is een aantal gekozen (en vertaald) dat je kunt gebruiken om de vereiste vaardigheden mee te oefenen. In dit geval gaan kennis en vaardigheden samen. Elke bron is van een toelichting voorzien. De bronnen bieden telkens aanleiding om over een bepaald facet binnen dit thema uit te wijden. Dus het zijn mooie ingangen. Combineer dit met een meetlat of een schema (waar past deze bron? Bij welk schema? En waar in dat schema?) Zodat de bron in context gezet wordt én dit kun je alleen maar doen als je de strekking van de bron – vaak de conclusie – begrepen hebt. Zo oefen je direct op verschillende vlakken voor het CSE.

Werkvormen en varianten.

Allereerst wil ik hier melden dat dit materiaal werkmateriaal is en te allen tijde natuurlijk naar de (dwingende) omstandigheden kan (en moet) worden aangepast. Elke les heeft weer andere doelstellingen: dus gebruik dit materiaal in je voordeel!

In ieder geval hier een aantal verschillende werkvormen bij dit materiaal, staccato opgesomd.

De basis.

Leg de bron naast/over het papier van de meetlat en kijk welke begrippen van toepassing zijn op de bron.

Geef telkens aan welke begrippen waarom van toepassing zijn en welke fragmenten uit de bron dit staven.

Bij de structuurbegrippen-meetlat kun je telkens per bron de vragen laten beantwoorden.

Voor de schema's kun je telkens kijken waar je de bron kunt plaatsen en bij welk schema. Ook hier is het van belang dat je de keuze motiveert en onderbouwt met bronfragmenten.

Variaties.

- Bij meerdere begrippen die kunnen worden verbonden met de gekozen bron, kan er worden geprioriteerd, waarbij het belangrijkste verband de conclusie van de bron het dichtst benadert.
- Daarnaast kan het inzichtelijk zijn om bij een bron ook de andere meetlatten te gebruiken. Op die manier kan worden nagegaan in hoeverre er verbanden te maken zijn met de andere thema's. Zo kun je zien dat de bronnen in wezen staan voor zaken die geen geïsoleerde zaken zijn, maar in de hele samenleving doorwerken.
- Schema A kun je gebruiken om een bron links of rechts van de streep te leggen. De begrippen erboven kun je eventueel als hulpmiddel gebruiken. Ook is het mogelijk de rol van elk van de begrippen te laten opzoeken., maar dan heb je weinig aan je bronnen.
- In de wordversie van dit materiaal kun je natuurlijk alles naar hartenlust aanpassen en dan zijn half-lege schema's die door de leerlingen moeten worden aangevuld natuurlijk een fluitje van een cent.
- Tekstbronnen zijn nu het materiaal, maar deze werkvormen kunnen goed worden gecombineerd met fotomateriaal.

Besluit.

Wat er ook wordt gekozen en aangepast: telkens gaat het om het laten leggen van verbanden met en zonder de bronnen. De bron analyseren op verschillende criteria zorgt ervoor dat de belangrijkste begrippen uit de stofomschrijving gemakkelijker kan worden verbonden met de tekst, zodat beide meer context krijgen en dit is nu precies wat je op het CSE wilt zien.

Structuurbegrippen

telkens met citaten uit de bron -

- In hoeverre past de bron bij continuïteit?
- In hoeverre past de bron bij discontinuïteit?
- Is de bron een reactie of gevolg op/van iets?
- Is de bron een oorzaak van iets?
- Streeft de schrijver naar een objectief beeld?
- Streeft de schrijver naar een subjectief beeld?
- Worden er in de bron factoren genoemd die het proces helpen?
- Worden er in de bron factoren genoemd die het proces verhinderen?

Is de bron betrouwbaar?

- Wie heeft het geschreven?
- Welke achtergrond heeft de schrijver?
- Met welke bedoeling is het geschreven?
- Wanneer is het geschreven? (relatief en absoluut)
- Staan er meningen in de tekst?

Is de bron representatief of juist uniek?

Hoe zie ik in de bron gebondenheid aan tijd en plaats terug?

Is de bron bruikbaar?

- Welke onderzoeksvraag betreft het?
- Valt deze bron 'daarbinnen'?

Sleutelbegrippen

Burgerrechtenstrijd

Amendement
Black panthers
Civil rights act
Civil rights movement
Fair deal
Checks and balances
Good neighbour policy
Great society
Jim Crow Wetten
NAACP
New Frontier
Reconstructie
Segregatie
Sharecroppers
Trias politica
Voting Rights Act
War on Poverty
Nation of Islam
Segregatie
Sharecroppers
GI Bill
Little Rock
Brown vs. Board of Ed.
Busboycot
Freedom rides
SCLC
Sit-ins
KKK
Mars naar Washington

Welke belangrijke personen?

Op welke periode betrekking?

Federaal - Statelijk - Persoonlijk

Conclusie van de bron?

Sleutelbegrippen Economie

- AFL
  - Beurskrach
  - Depressie
  - Big government
  - Checks and balances
  - Corporaties
  - Trusts
  - Kartels
  - Economisch liberalisme
  - Fair deal
  - Gi Bill
  - Great Society
  - Isolationisme
  - Land lease act
  - Marshall hulp
  - Militair industrieel complex
  - New Capitalism
  - New Deal 1 en 2
  - Open Door Policy
  - People's party
  - Rationalisatie
  - Recessie
  - Segregatie
  - Sharecroppers
  - Speculatie
  - Tariefpolitiek
  - War on poverty
- Welke belangrijke personen?
Op welke periode betrekking?
Federaal - Statelijk - Persoonlijk
Conclusie van de bron?

Sleutelbegrippen Politiek

AFL
Amerikaanse burgeroorlog
Amendement
Big government
Economisch liberalisme
Democratische partij
Economisch liberlisme
Fair deal
Gi Bill
Good neighbour Policy
Great society
Impeachment-procedure
Isolationisme
Monroe doctrine
Atlantisch Handvest
Berlijnse Muur
Blokkade van West-Berlijn
Civil Rights Act
Conferentie van Jalta
Conferentie van Potsdam
Congres
Containment
Cuba crisis
Democratische Partij
Dominotheorie
Fair deal
Jim Crow -wetten
McCarthyisme
Monroe doctrine
Neutraliteitswet
New Deal (1 en 2)
Progressive movement
Reconstructie
Tariefpolitiek
Trias Politica
Trumandocctrine
War on poverty
Voting Rights Act

Welke belangrijke personen?
Op welke periode betrekking?
Federaal - Statelijk - Persoonlijk
Conclusie van de bron?

Wat of wie <i>bevorderde</i> de vooruitgang in de strijd om de burgerrechten in de VS?	Wie of wat <i>hinderde</i> dit proces?
Truman	Truman
Eisenhower	Eisenhower
Het Congres	Het Congres
Het hooggerechtshof	Het hooggerechtshof
De rechterlijke macht	De rechterlijke macht
De kerken	
Bi-raciaale en zwarte organisaties	
'Normale' mensen, vooral blanken	"White supremacist organisations"
Koude Oorlog	Koude oorlog
Dekolonisatie	

Vooruitgang naar meer gelijkheid

Wie hielp?

Hoe hielpen ze?

Burgerrechten activisten
Kennedy
Johnson
Congres
Blanke meerderheid

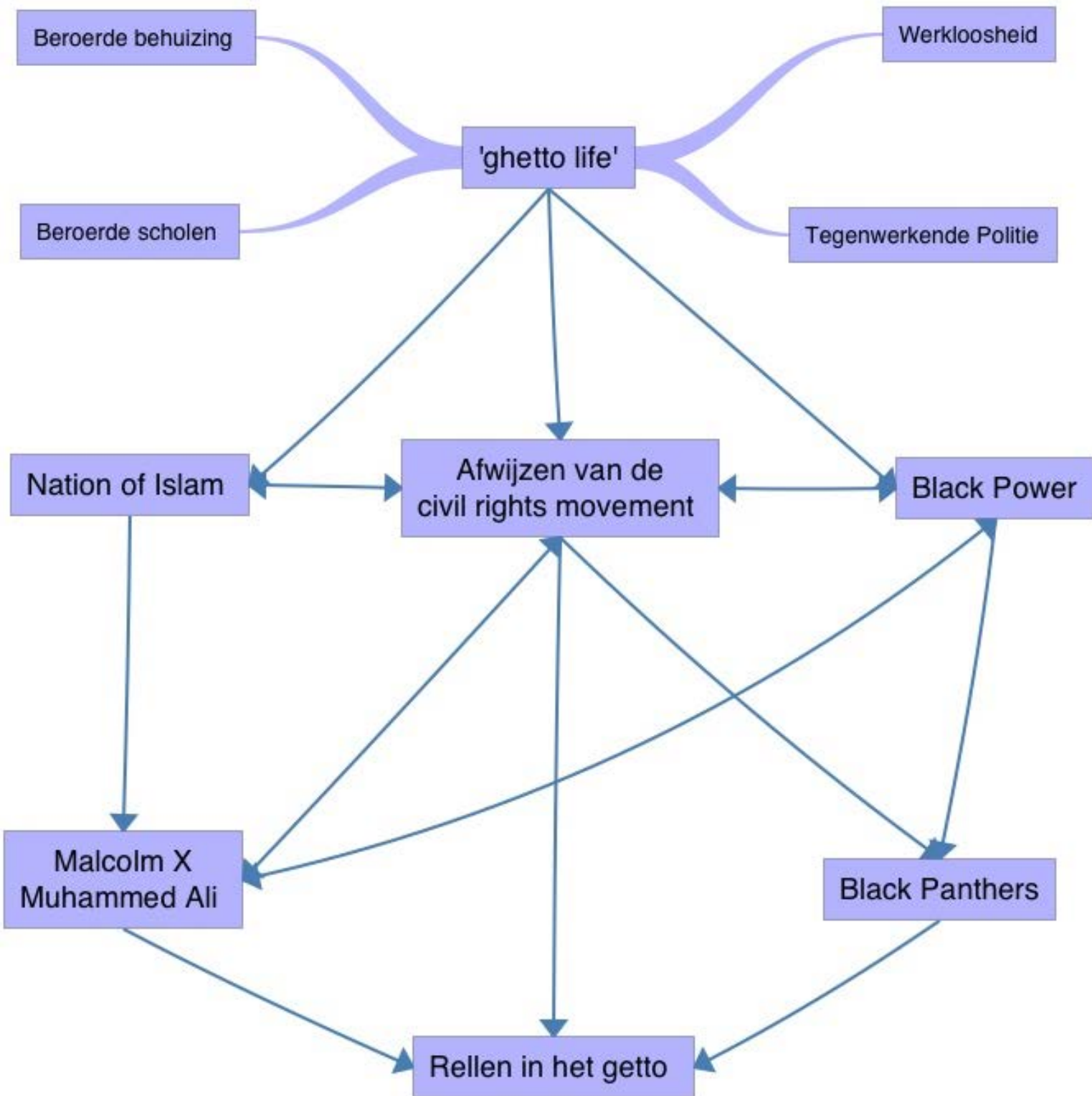
Demonstraties
uitvoerende macht
uitvoerende macht
wetgeving
wetgeving

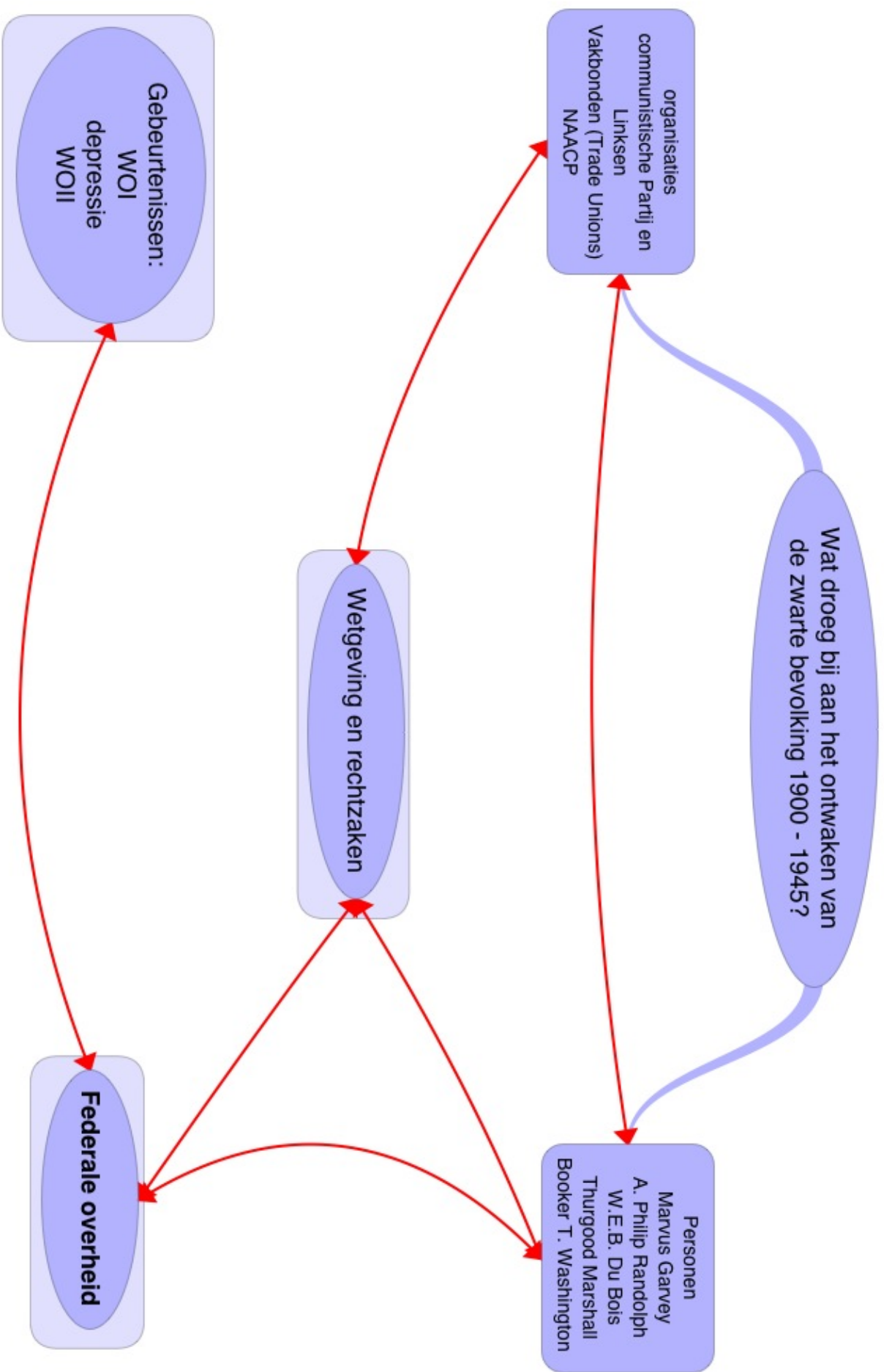
Wie / Wat hinderde?

Hoe hinderden ze?

Zwarte extremisten
De Vietnam Oorlog
Congres
De blanke meerderheid

Rellen
Militante houding
Afleiding
Financieel
Oppositie tegen
wetgeving
Oppositie tegen
wetgeving

Eindelijk desegregatie. Martin Luther King Jr.

Na een lange juridische strijd terwijl de boycot doorging, sprak het hoger gerechtshof zich op 13 november 1956 uit dat segregatie in bussen in Montgomery tegen de grondwet was. Maar het zou nog tot 21 december duren voordat de beslissing zou gaan gelden. Dit is een stukje uit Stride Toward Freedom.

Enkele specifieke suggesties:

- 1) De buschauffeur heeft de leiding over de bus en is verteld de wet te handhaven. U mag verwachten dat hij u zal helpen bij het plaatsnemen van een vrije zitplaats.
- 2) Gaat niet expres naast een blank persoon zitten, tenzij er geen andere vrije plaatsen zijn.
- 3) Wanneer u plaatsneemt naast een andere passagier, blank of zwart, zegt u "Mag ik?" of "Excuseer". Dit is algemene beleefdheid.
- 4) Wanneer u uitgescholden wordt, scheldt niet terug. Wanneer geduwd, duwt niet terug en wanneer geslagen, slaat niet terug. Echter, draag te allen tijde liefde en goede wil uit.
- 5) In geval van een incident, spreekt zo min mogelijk en altijd op zachte toon. Staat niet op maar blijft zitten! Geeft alle serieuze incidenten door aan de buschauffeur.
- 6) Probeer de eerste dagen met een vriend in wiens geweldloosheid u vertrouwt te reizen per bus. U kunt elkaar ondersteunen met een blik of gebed.
- 7) Wanneer een ander aangevallen wordt, staat niet op om hem te helpen, maar bidt voor de aanvaller en gebruik morele en spirituele kracht om de strijd voor rechtvaardigheid voort te zetten.
- 8) Afhankelijk van uw eigen kunnen en persoonlijkheid, weest niet bevreesd met nieuwe en creatieve technieken te experimenteren om verzoening en maatschappelijke verandering te bereiken.
- 9) Als u denkt het niet aan te kunnen, loopt dan een week of twee. Wij hebben vertrouwen in onze mensheid, God zegent u allen!

De Verklaring van Atlanta. De National Association for the Advancement of Colored People (NAACP)

Twee dagen na de zaak Brown, hield de NAACP een conferentie in Atlanta, Georgia, waar de organisatie aangaf vertrouwen te hebben in een snelle naleving van de juridisch opgelegde desegregatie. Dit is een stuk uit een persbericht van die conferentie.

Alle Amerikanen zijn nu opgelucht dat de wet in duidelijke taal stelt dat: "...op het gebied van openbaar onderwijs geen plaats is voor de 'apart maar gelijk' doctrine. Verschillende onderwijsinstellingen zijn intrinsiek ongelijk." Segregatie in het onderwijs is niet alleen onwettig, het is on-Amerikaans. Echte Amerikanen zijn dankbaar voor deze beslissing. Nu dat de wet duidelijk is, kijken we naar de toekomst. Nu we de situatie in al onze staten hebben geschetst, benaderen we de toekomst met het grootste vertrouwen...

We staan klaar om met trouwe burgers samen te werken die deze beslissing om willen zetten in een actieprogramma en rassensegregatie in openbaar onderwijs zo snel mogelijk uit willen roeien...

Alhoewel we begrijpen dat schoolleiders bepaalde administratieve problemen tegen zullen komen in het overstappen van een gesegregeerd systeem naar een niet-gesegregeerd systeem, zullen we elk gebruik van vertragingstactieken tegengaan...

Wij staan erop dat er op alle niveaus integratie moet zijn, waaronder het aanstellen van onderwijskundig personeel op basis van niet-discriminerende gronden...

Wij zien deze belangrijke beslissing niet als een overwinning voor de zwarten, maar als een overwinning voor de hele Amerikaanse bevolking en als een rechtvaardiging van de heerschappij van Amerika over de wereld.

Om geen enkele misverstand over onze positie te laten bestaan, zullen wij ons wijden aan het verwijderen van elke raciale segregatie in het openbaar onderwijs en zullen wij onze vastberadenheid om dit doel zonder compromis te bereiken telkens weer herhalen.

Zwarte Maandag: segregatie of vermenging: Amerika heeft de keuze.

Rechter Tom P. Brady uit Brookhaven, Mississippi is uitgeroepen tot de 'intellectuele leider' van de Citizens' Council movement. Zijn speech 'Zwarte Maandag' werd eerst gehouden voor de Zonen van de Amerikaanse Revolutie (een sterk patriottistische groep blanken die de idealen van de eerste kolonialen in ere willen houden) in Greenwood, Mississippi en vervolgens herhaald voor de gemeenteraad in Indianola. Brady heeft de speech daarna uitgebreid tot een 92 pagina tellend boekje waarvan hieronder een uittreksel gegeven is. Het werd in 1955 gepubliceerd in Winona, Mississippi en vervolgens in alle zuidelijke staten verkocht voor één dollar per stuk.

'Zwarte Maandag' is de naam die vertegenwoordiger John Bell Williams uit Mississippi gebruikte om maandag 17 mei 1954 aan te duiden, een datum die onze natie lang zal onthouden. Dit is de datum waarop het Hoger Gerechtshof van Amerika een socialistisch besluit nam in de segregatiezaken uit de staten Kansas, South Carolina, Virginia en Delaware. 'Zwarte Maandag' is inderdaad een passend symbool voor deze dag. Zwart duidt op duisternis en terreur. Zwart betekent de afwezigheid van licht en wijsheid. Zwart belichaamt verdriet, verwoesting en dood. Zelfs al zou vertegenwoordiger Williams in zijn verdere loopbaan bij het Congres niets meer bereiken, dan heeft hij zijn ambtjaren meer dan gerechtvaardigd met het creëren van deze naam, het bedenken van deze leus, het roepen van deze strijdkreet. Zwarte Maandag is te vergelijken met 4 juli 1776, de dag waarop onze Onafhankelijkheidsverklaring werd getekend. 17 mei 1954 is de dag waarop de verklaring van socialistische doctrine officieel werd uitgeroepen in deze natie. Het was op Zwarte Maandag dat de juridische tak van onze regering van het heilige voorrecht en recht van onze verschillende staten gebruik maakte om hun jongeren op te leiden. Deze inbezitneming houdt de grootste bespotting van de Amerikaanse grondwet en jurisprudentie in de geschiedenis van deze natie in.

Aanklachten en beledigingen zijn de favoriete wapens van mensen die onhandig, gefrustreerd en ongecontroleerd zijn. Ik zal proberen verder te gaan zonder deze wapens te gebruiken, maar onpartijdige eerlijkheid en openheid mogen niet verward worden met bittere kritiek en verwijten.

'Zwarte Maandag' is niet alleen maar geschreven voor de blanken van de zeventien staten die door de beslissing rondom de segregatie beïnvloed zijn, alhoewel ik wel hoop dat het hen kan helpen. Het is echter geschreven met de vurige wens dat het een belangrijk voordeel zal zijn voor zowel de blanke als de zwarte bevolking van dit land, waar zij ook leven. Het is geschreven om elke Amerikaan – ongeacht zijn ras – die van onze grondwet, onze regering en onze door God gegeven Amerikaanse manier van leven houdt, te waarschuwen en aan te moedigen. Het is samengesteld voor de gemiddelde Amerikaan die sterk gelooft dat de wetgevende, gerechtelijke en uitvoerende takken van onze Federale overheid duidelijk gescheiden moeten blijven; die volhoudt dat de Federale overheid gemaakt is door de staten om diezelfde staten te helpen en dat de staten niet gecreëerd zijn voor het oprichten en bevorderen van een paternalistische of totalitaire overheid. Het is opgedragen aan die mensen die sterk geloven dat socialisme en communisme dodelijk zijn waarvoor ons geboorterecht niet zal worden verkocht.

De sociale organisatie van geweldloosheid. Martin Luther King Jr.

Het artikel waaruit deze selectie is gehaald verscheen oorspronkelijk in een nummer van het tijdschrift Liberation (oktober 1959), naar aanleiding van een stuk van Robert F. William. King was inmiddels een nationaal bekend persoon en de president van de Zuidelijke Christelijke Leiderschapsconferentie (SCLC), een organisatie die hij en andere predikanten hadden opgericht begin 1957 kort na het bus boycot incident in Montgomery.

...Wanneer hij geweld wil gaan gebruiken, veroorzaakt hij vragen over het nut ervan en wordt onherroepelijk verantwoordelijk gehouden voor de consequenties. Het is helaas waar dat hoe de zwarte ook reageert, zijn gevecht niet vrij zal zijn van geweld dat zijn vijanden tegen hem gebruikt hebben en hij zal heel wat moed en opofferingsgezindheid nodig hebben om deze uiting van geweld te verslaan. Maar als hij geweld gebruikt en organiseert, dan kan hij niet winnen...

De zwarte medemens kan zich in groepen organiseren om verschillende vormen van strijd te beginnen die hun vijanden weg kan jagen zonder nutteloos en pijnlijk geweld te gebruiken. In de geschiedenis van de beweging (...) zijn al veel creatieve vormen ontwikkeld: massale boycotts, protesten, stakingen, en sit-ins; weigering om boetes en borgtocht voor onrechtmatige aanhoudingen te betalen; massa optochten; massa bijeenkomsten; gebedspelgrimages; etcetera.

Er zit meer kracht in gezamenlijk georganiseerde massale optochten dan geweren in de handen van enkele wanhopige mannen. Onze vijanden hebben liever te maken met kleine gewapende groepen dan met een grote, ongewapende maar besluitvaardige massa mensen. Het is echter noodzakelijk dat de massa-acties aanhoudend en onbuigzaam zijn. Gandhi zei dat de Indiërs 'hen nooit moesten laten rusten' waarbij hij doelde op de Britten. Hij moedigde hen aan dagelijks en wekelijks op verschillende manieren te protesteren.

Interview met Franklin McCain

Studenten uit North Carolina Franklin McCain, David Richmond. Joseph McNeil en Ezell Blair Jr. organiseerden een serie lunchroom bezettingen in Greensboro, North Carolina, toen zij op 1 februari 1960 terecht kwamen bij de lunchroom van Woolworth's en een bestelling wilden plaatsen. Het was niet de eerste bezetting, maar wel de eerste die georganiseerd was door zwarte studenten en zou dienen als een voorbeeld voor ontevreden zwarte studenten in andere zuidelijke zwarte universiteiten. Alhoewel ze alle vier verbonden waren aan de jongeren afdeling van de NAACP, hadden ze deze bezetting zelf gepland tijdens langdurige gesprekken in hun studentenkamers. Dit is een stukje uit een interview met Franklin McCain in My Soul is Rested: Movement Days in the Deep South Remembered door Howell Raines in 1977.

Toen we er eenmaal aankwamen (...) kochten we eerst wat schoolspullen en wachtten rustig en geduldig op de bonnen van onze aankopen. Vervolgens liepen Joseph en ik naar de bar en bestelden koffie en donuts. Zoals verwacht was het antwoord: "het spijt me, maar we helpen jullie hier niet." En natuurlijk antwoordden wij met: "we zijn het alleen niet met u eens. We zijn hier al geholpen." De serveerster was ietwat verbaasd en wist gewoon niet wat zij onder deze omstandigheden moest zeggen. En wij zeiden: "We vragen ons af waarom we aan de ene toonbank uitgenodigd worden, terwijl ons aan de andere toonbank bediening geweigerd wordt. Als dit een privéclub of zaak is, dan vinden we dat u lidmaatschapskaarten moet verkopen." (...) Dat ging niet al te goed, ik denk simpelweg omdat zij niet goed begreep waar wij het over hadden en omdat ze geen goed weerwoord had voor zo'n bewering. (...)

Op dat moment stond er een politieagent die net binnen was gekomen en door het gangpad aan was komen lopen achter ons, waar wij zaten, met een knuppel in zijn hand die hij in zijn andere hand tikte. Hij zag er gemeen, rood aangelopen en een beetje van streek en een beetje walgend uit. En je had het gevoel dat hij geen idee had wat hij in hemelsnaam moest doen.

Een conferentie over de sit-ins

Ted Dienstfrey is een blanke student aan de universiteit van Chicago die de conferentie op de Shaw Universiteit bijwoonde als een vertegenwoordiger van de noordelijke scholen. Zijn artikel waaruit dit stuk is genomen, verscheen in het tijdschrift Commentary in juni 1960.

In april 1959 deden we – samen met 25.000 andere studenten – enthousiast mee aan de jongerenmars voor integratie. (Dominee Martin Luther King Jr. beweerde in het tijdschrift Progressive van juni dat er 40.000 deelnemers waren; de politie rapporteerde dat er 25.000 mensen meeliepen). Gesteund door de NAACP, vakbonden, Dominee King en enkele andere vooraanstaande personen, zouden de studenten in Washington gaan demonstreren om het congres, de bevolking en onszelf duidelijk te maken dat segregatie *nu* moest stoppen. Maar toen we naar Washington gingen, ontdekten we dat we in vier achteraf gelegen straten liepen achter het Washington Monument en dat we luisterden naar eindeloos veel ... toespraken van vakbondsleiders en politici die ons vertelden wat we al wisten: integratie is beter dan segregatie. De kranten berichtten slechts kort over ons en veel van ons – de blanke noorderlingen, bedoel ik – konden maar heel weinig enthousiasme opbrengen om nog eens zo'n evenement bij te wonen en onze steun en energie aan iets te schenken dat als verraad voelde.

Brief van Leonard Gilberg (een koopman uit Albany) naar Laurie Pritchett (de politiekorpshoofd van Albany). 23 juli 1962

Een van de tactieken die de beweging uit Albany gebruikte, was het boycotten van winkels van blanke eigenaren in de hoop dat druk op de inkomsten zou bereiken, wat druk op het bewustzijn bij de blanken nog niet had bereikt. De brief van Leonard Gilberg aan korpshoofd Pritchett werd geschreven in een periode van massa protesten in de maanden juli en augustus 1962.

Geacht korpshoofd Pritchett,

Om u te informeren over de zakelijke situatie waarin ik en andere koopmannen die ik gesproken heb, ons bevinden, wil ik u het volgende mededelen, waarvan ik overtuigd ben dat u het als de waarheid zult zien.

Zeker 90 tot 95% van alle zaken die ik in de afgelopen jaren heb opgebouwd met de zwarten, blijft de afgelopen zeven in gebreke vanwege een overduidelijke boycot van de zwarten enerzijds en bedreigingen en dwang om niet in het centrum van Albany inkopen te doen richting zwarten die de beweging niet steunen anderzijds.

Daarnaast houden hun constante pesterijen, sit-ins, demonstraties, marsen etc. alle mensen, zowel blank als zwart, uit Albany. Veel klanten van buiten de stad hebben me persoonlijk verteld dat zij Albany niet langer in durven uit angst voor demonstraties in de stad en de plaatselijke bevolking heeft gezegd dat zij om dezelfde reden hun vrouwen en kinderen vragen de stad te mijden.

Onze zaak lijdt op het moment circa 50% verlies door gebrek aan klanten in Albany en dat is een ontoelaatbare situatie. Deze angst voor massageweld en demonstraties heeft van onze situatie een nijpende gemaakt. Elke hulp die u ons kunt geven in deze zaak zal zeer gewaardeerd worden en onze dank voor de fantastische wijze waarop u tot nu toe heeft gehandeld in deze zaak.

Met zeer hartelijke groet,
Gilberg's
Leonard Gilberg

De toespraak van President John F. Kennedy op de nationale tv. 11 juni 1963

De grootste impact van de demonstraties in Birmingham was nationaal en niet lokaal. Gelijksoortige demonstraties tegen rassendiscriminatie in openbare accommodaties verspreidden zich door het Zuiden en grote sympathisanten demonstraties die de campagne in Birmingham steunden, vonden in grote steden door heel Amerika plaats. Enkele weken na de climax en uiteindelijke schikking in Birmingham probeerde de gouverneur van Alabama George C. Wallace tevergeefs om desegregatie op de universiteit van Alabama tegen te gaan door twee zwarte studenten te weigeren die eerder door het federaal hof toegelaten waren. Slechts de inzet van Nationale Garde troepen door President Kennedy verzekerde een vreedzame toelating van de twee. Die avond sprak de president op de nationale televisie om toelichting te geven op zijn actie en om een klinkende ondersteuning te laten horen voor het zwarte burgerrechten activisme dat de protesten in Birmingham teweeg hadden gebracht. Binnen enkele uren na zijn belangrijke toespraak werd de NAACP leider Medgar Evers doodgeschoten voor zijn huis in Jackson.

We worden vooral geconfronteerd met een morele zaak. Het is zo oud als de Bijbel en zo duidelijk als de Amerikaanse grondwet. De hart van de vraag is of we het ons kunnen veroorloven dat alle Amerikanen gelijke rechten en kansen krijgen; of we onze landgenoten gaan behandelen zoals wij behandeld willen worden.

Als een Amerikaan vanwege zijn huidskleur niet in een openbare gelegenheid kan lunchen; als hij zijn kinderen niet naar de beste openbare school kan sturen die er is; als hij niet kan stemmen op de openbare politici die hem vertegenwoordigen; als hij, kortom, niet van het volle en vrije leven kan genieten dat wij allemaal nastreven, wie van ons zou zijn huidskleur dan laten veranderen om in hun schoenen te staan?

...

Daarom vraag ik het congres om in te stemmen met wetgeving die alle Amerikanen het recht geeft om bediend te worden in openbare gelegenheden – hotels, restaurants en theaters, winkels en andere zaken. Dit lijkt mij een elementair recht.

Ook vraag ik het congres de federale regering te machtigen beter deel te kunnen nemen aan rechtszaken die aangespannen zijn om segregatie in openbaar onderwijs te beëindigen. We zijn er in geslaagd veel districten ervan te overtuigen desegregatie vrijwillig toe te passen. Tientallen hebben de zwarte bevolking toegelaten zonder enige vorm van geweld.

Aan de jeugd van Mississippi. Malcolm X

Op 31 december 1964 sprak Malcolm X een groep tieners toe die vanuit McComb, Mississippi naar Harlem gekomen waren. Dit is een korte weergave van die toespraak.

Het is mijn mening dat het grootste succes dat behaald is in de strijd naar een vorm van echte vooruitgang van de zwarte man in Amerika in 1964 de connectie met de Afrikaanse zaak was. Oftewel wat voorheen ons probleem was is nu een wereldprobleem. Want als er nu iets met je gebeurt in Mississippi, dan is er niet alleen in Alabama iemand die verontwaardigd raakt, of iemand in New York. De reactie die je wereldwijd ziet wanneer een imperialistische of buitenlandse macht zich probeert te bemoeien met een deel in Afrika... tegenwoordig, wanneer er iets gebeurt met een zwarte in Mississippi, zie je diezelfde wereldwijde reactie. Ik wilde jullie dit laten weten omdat het is belangrijk je te realiseren dat wanneer je in Mississippi bent, je niet alleen bent (...) Wij van de Organisatie voor Afro-Amerikaanse Eenheid zijn voor duizend procent bij de strijd in Mississippi. Wij staan voor duizend procent achter de pogingen om onze mensen in Mississippi te laten registreren. Maar we werken niet samen met mensen die ons vertellen dat onze hulp geweldloos moet zijn. (...) Je verkrijgt vrijheid door je vijand te laten weten dat je er alles voor over hebt om die vrijheid te krijgen; dan zul je het krijgen. Het is de enige manier waarop je het krijgt.

Onze God marcheert verder! Martin Luther King Jr.

Martin Luther King Jr. sprak meer dan 25.000 mensen toe vanaf de treden van het Capitool aan het einde van de Selma-tegen-Montgomery mars op 25 maart 1965.

Zij vertelden ons dat wij hier niet zouden komen. En er waren er die zeiden dat we hier alleen konden komen door over hun dode lichamen te stappen, maar alles wat de wereld vandaag weet, is dat we hier zijn en dat we voor de machten van Alabama staan en zeggen: “we laten ons door niemand wegsturen!”

De Civil Rights Act van 1964 gaf zwarten een deel van de waardigheid waar zij recht op hadden, maar zonder de stem was het waardigheid zonder kracht.

Geweldloze tegenstand heeft weer eens dienst gedaan en een hele samenleving werd samengebracht om de tegenstander te confronteren. En weer schreeuwt de brutaliteit van de stervende macht over het land. Toch is Selma, Alabama een schitterend moment in de bewustzijn van de mensheid geworden.

Er is nooit eerder in de Amerikaanse geschiedenis een moment geweest dat rechtvaardiger en meer inspirerend was dan de pelgrimstocht van predikanten en niet-ingewijden van elke ras en elk geloof die Selma binnenkwam om het gevaar het hoofd te bieden aan de zijde van de zwarte bevolking.

De confrontatie van goed en kwaad samengevoegd in de kleine gemeenschap Selma heeft genoeg kracht opgewekt om het hele land op een nieuwe koers te zetten. Een president die in het zuiden geboren is, was verstandig genoeg om de wil van het land te voelen, en in een toespraak die de geschiedenis in zal gaan als een van de meest gepassioneerde smeebedes voor mensenrechten in ons land, beloofde hij plechtig dat de federale regering zich zal vrijmaken van het eeuwenoude verderf. President Johnson roemde terecht de moed van de zwarte Amerikaan om het bewustzijn van de natie wakker te schudden.

Pamfletten van de vrijheidsorganisatie in de provincie Lowndes.

Dit zijn stukjes uit pamfletten die door de Lowndes County Freedom Organisation (LCFO) zijn geschreven om zwarte Amerikaanse stemmers in Lowndes uitleg te geven.

Stemmen:

Wat is stemmen?

Stemmen is een manier waarop de burger mensen uitkiest die hem in zijn provincie, staat en federale regering vertegenwoordigen. Wanneer een burger stemt, spreekt hij zich uit over zaken die hem persoonlijk aangaan.

Waarom stemmen?

Als u niet stemt, geef u uw recht om zelf te beslissen hoe zaken in uw regering geregeld worden op. Uw stem zal nooit gehoord worden in de politiek als u niet stemt.

Hoe werkt het stemmen?

Om te beginnen moet u geregistreerd zijn. Dit betekent dat u uw naam op een lijst moet laten zetten waar ook anderen op staan die in uw provincie of staat willen stemmen. Vervolgens moet u kiezersbelasting betalen.

Kunt u stemmen?

Ja. Elke persoon kan een gekwalificeerde stemmer zijn als hij of zij minstens 21 jaar oud is, ten minste één jaar in de staat, zes maanden in de provincie en drie maanden in het kiesdistrict woont.

Politiek

Wat is politiek?

Politiek is het samenkomen van mensen die beslissingen nemen over hun leven. Voorbeelden zijn: wie zal de nieuwe sheriff worden, wie wordt er gekozen in het schoolbestuur, of wie zal de burgemeester van uw stad worden. In het verleden was het de zwarte Amerikanen echter niet toegestaan om zich in de politiek te mengen. Een paar, meestal blanke mensen werkt in de politiek om er beter van te worden.

Hoe kan het dat wij uit de politiek zijn gehouden?

1. Bepaalde wetten en gewoonten hebben de zwarte Amerikanen van het stemmen weerhouden.
2. Zwarten werden geweerd uit politieke partijen.
3. Zwarten werden geslagen als zij probeerden zich te registreren om te kunnen stemmen. Hen werd keer op keer verteld dat politiek en stemmen iets voor de blanken was.
4. Men heeft ons verteld dat we niet "gekwalificeerd" zouden zijn om politiek uit te oefenen, dat wij niet "gekwalificeerd" zouden zijn onze eigen levens te organiseren! Iedereen die erover nadenkt weet dat elke volwassen man en vrouw even "gekwalificeerd" is als elke ander om te beslissen hoe zijn of haar leven er uit moet zien. Wellicht heeft een enkeling van ons bepaalde informatie nodig om te kunnen beslissen hoe we onze levens in kunnen richten, maar we kunnen die informatie krijgen en we kunnen net zo goed leren als alle anderen.
5. Men heeft ons verteld dat zwarten "nu eenmaal niet voor elkaar op kunnen komen."

'De oorsprong van de Zwarte Panters' en 'patrouilleren'
Huey P Newton

Toen Huey P. Newton en Bobby Seale de Zwarte Panters in oktober 1966 oprichtten, vernoemden zij hun nieuwe organisatie naar het embleem die inmiddels gekoppeld was aan de Lowndes County Freedom Organisation (LCFO) in Alabama.

Oktober 1966

De Zwarte Panters

Podium en programma

Wat we willen

Wat we geloven

1. We willen vrijheid. We willen de macht om de bestemming van onze zwarte gemeenschap te bepalen...
2. We willen volledige werkgelegenheid voor onze mensen...
3. We willen de geldroof op onze zwarte gemeenschap beëindigen...
4. We willen degelijke woningen die geschikt zijn om mensen onderdak te bieden...
5. We willen onderwijs voor onze mensen die de ware aard van dit decadente Amerika blootlegt. We willen onderwijs dat ons over onze echte geschiedenis en plaats in de huidige samenleving onderwijst...
6. We willen dat alle zwarte mannen uitgesloten worden van de militaire dienst...
7. We willen dat de ONGBESCHOFTHED van de POLITIE richting en de MOORD op de zwarte gemeenschap direct stopt...
8. We willen dat alle zwarte mannen die op dit moment vastzitten in federale, staats, provincie en stadsgevangenissen vrij komen...
9. We willen dat alle zwarte mensen die voor de rechtbank moeten verschijnen voor een jury komen die bestaat uit mensen uit hun eigen zwarte gemeenschappen, zoals gedefinieerd in de grondwet van de Verenigde Staten...
10. We willen land, brood, onderdak, onderwijs, kleding, gerechtigheid en vrede. En onze belangrijkste politieke doel is een referendum die door de Verenigde Staten onder alle zwarten uitgevoerd wordt, waaraan alleen zwarte koloniale onderdanen aan mee mogen doen en waaruit blijkt wat de zwarte mensen willen met betrekking tot hun nationale lotsbestemming.

Een tijd om de stilte te doorbreken. Martin Luther King Jr.

Kings beroemdste – en voor zijn tegenstanders meest beruchte – antioorlog toespraken waarin hij de bemoeienissen van Amerika in Vietnam afkeurde, hield hij op 4 april, 1967 in de Riverside Kerk in New York. King bracht zijn volledige wapenrusting in stelling om uit te leggen waarom hij de Amerikaanse bemoeienissen fout en immoreel vond. Zijn harde taal en intense toon benadrukken de emotionele intensiteit die King ertoe gebracht had vervroegd uit de Amerikaanse politiek te stappen.

Aangezien ik dominee van beroep ben, is het denk ik niet verrassend dat ik enkele redenen heb om Vietnam in mijn morele vizier te nemen. Er is om te beginnen een nogal duidelijke en makkelijke link tussen de oorlog in Vietnam en de strijd die ik en anderen in Amerika geleverd hebben. Enkele jaren geleden was er een schitterend moment in die strijd. Het leek erop alsof er met de Poverty Program een reële hoop voor de armen werd beloofd – voor zowel de zwarten als de blanken. Er waren experimenten en er was hoop en een nieuw begin. Toen kwam de beginfase in Vietnam en moest ik toezien hoe het programma kapotgemaakt en uit elkaar gehaald werd alsof het niet meer was dan een nutteloos politiek speeltje van een maatschappij die gek was met oorlog. Ik wist dat Amerika nooit meer de nodige fondsen of energie zou investeren in het rehabiliteren van de armen, zo lang als avontuurtjes zoals Vietnam mannen en vaardigheden en geld opeisten alsof het ging om een demonische, destructieve parasiet. Dus werd ik meer en meer gedwongen om de oorlog te zien als een vijand van de armen en het daarom ook zo aan te vallen.

Wellicht volgde het meer tragische besef van realiteit toen het me duidelijk werd dat de oorlog veel meer deed dan het verwoesten van de hoop van de armen thuis. Het stuurde hun zoons en hun broers en hun echtgenoten om te vechten en te sterven in bizar grotere getale dan elke andere bevolkingsgroep. We namen de zwarte jongemannen die door onze maatschappij 'kreupel' waren geworden en stuurden hen 8.000 mijl weg om overwinningen te garanderen in zuidoost Azië die zij zelf nooit hadden gevonden in Georgia en oost Harlem. Dus zijn we herhaaldelijk geconfronteerd met tv beelden van zwarte en blanke jongens die samen doden en sterven voor een natie die hen niet eens naast elkaar in schoolbanken weet te krijgen...

Verkort schema: typen vragen bij **tekstbronnen** uit eindexamens 2008, 2010 – 12.

Examen	Vr nr.	Type vraagstelling
Vwo '10, 1 ^e	3	Conclusies uit tekst toelichten met voorbeelden uit de tekst Gerelateerde zaken noemen zonder bron
	5	Conclusies ondersteunen, voorbeeld geven, deze verklaren
	13	Noem ... uit de tekst (begrijpend lezen)
	14	Een bewering terugvinden in de tekst (begrijpend lezen)
	18	Reden uit tekst halen, koppelen aan ander begrip buiten de bron (deels begrijpend lezen)
	19	Een context zonder bron ondersteunen met twee bronelementen
	20	En stelling beargumenteren met voorbeelden uit de bron (conclusie uit tekst halen , want dit is de stelling)
25/76	21	Conclusies uit de tekst halen, verbinden met andere kennis
VWO '11, 2 ^e	2	Toon (nieuwe) definitie aan binnen de tekst en verbind hier een gevolg aan. Conclusies koppelen aan andere kennis
	5	Een uitleg op meta-niveau opnieuw en concreter uitleggen. Dus de conclusie opnieuw weergeven met voorbeelden
	9	Conclusie geven en deze toelichten
	10	Twee voorbeelden uit de tekst geven en aan deze een conclusie verbinden en een gevolg hiervan noemen (=nieuwe kennis verbinden)
	13	Een bewering (stelling uit de tekst) op waarheid inschatten
	15	(deel)conclusie uitleggen , extra kenniselement toevoegen en in bepaalde historische context zetten
	18	[grote bron] Bruikbaarheid bepalen, betrouwbaarheid inschatten a.h.v. een gegeven vraagstelling.
	19	Bron typeren (als metafoor) en die typering uitleggen
29/77	25	Twee maal een conclusie onderbouwen
VWO '10 2 ^e	4	Stelling in de bron uitleggen. Begrijpend lezen
	8	Welke uitspraken passen bij de bron, met argumentatie Hebben betrekking op de conclusie van de bron
	9	Bruikbaarheid van de bron beargumenteren voor een gegeven onderzoeksvraag. Betrouwbaarheid en representativiteit bepalen
	13	Argumenten uit een bron halen bij een gegeven stelling
	15	Strekking van de bron in historische context plaatsen, eerst conclusie trekken, dan contextualiseren
	16	Begrippen noemen die van toepassing zijn op de tekst
27/78	24	Een dubbele bewering met de bron ondersteunen
Havo '10, 1 ^e	3	Twee bronnen gebruiken. Abstracte conclusie gegeven, deze mbv de bron concreter uitleggen
	6	Toon aan wat blijkt: conclusie uit de bron halen en vergelijken met gegeven conclusie

	7	Bruikbaarheid van de bron bepalen, a.h.v. een gegeven onderzoeksvraag (in stukken gegeven)
	16	Een gegeven conclusie verbinden met bronfragmenten
	20	Conclusie vergelijken met sleutelbegrippen
	21	Bruikbaarheid van een bron bepalen en aangeven waarom hij niet betrouwbaar en representatief is
	23	Conclusie trekken en ondersteunen met de bron
23/76	26	De tekst van de bron in verband leggen met een sleutelbegrip.
VWO '08, 1 ^e	3	Aangeven hoe een bron past bij een kernbegrip. Verder begrip met discontinuïteit verbinden.
	7	(deel)conclusie gegeven en deze in de tekst terugzoeken
	8	Conclusie uit de bron halen en bepalen in hoeverre deze kenmerkend is (representativiteit)
	9	Conclusie koppelen met sleutelbegrippen
	16	Bruikbaarheid a.h.v. een vraagstelling bepalen, deze weer koppelen met representativiteit en betrouwbaarheid
	19	Conclusies ondersteunen
	24	(deel)conclusie uit de bron koppelen aan veralgemeniseerde oorzaak.
	25	Twee bronnen gebruiken. Conclusie (constatering) onderbouwen met bronfragmenten.
26/77	26	Oorzaken uit de bron halen
VWO '11, 2 ^e	1	Herken de gegeven conclusies in de tekst met fragmenten
	5	Twee bronnen gebruiken. Conclusie herkennen en deze beweringen ondersteunen.
	6	Gegeven conclusies ondersteunen.
	11	Bruikbaarheid van een bron bepalen. Conclusie ('vaststelling') ondersteunen, ook met bronfragmenten
	12	Conclusies ('aannahes') controleren. Waarom passen die bij de bron.
	13	Gegeven geabstraheerde conclusie en deze ondersteunend concretiseren. Daarna de bron toepassen in een nieuwe context.
	14	Gegeven analyse vergelijken met de bron (concludeert de bron hetzelfde?)
	16	De bruikbaarheid/toepasbaarheid van de bron bepalen bij gegeven perspectieven
	18	Toelichting van geven op sleutelbegrippen uit de stofomschrijving aan de hand van een tekstbron
40/79	19	Bruikbaarheid van een bron bepalen aan de hand van een gegeven onderzoeksonderwerp.
Havo '10, 2 ^e	6	Koppelen bron aan sleutelbegrip uit de stofomschrijving, dan verband uitleggen
	7	Met nieuwe info context van tekstbron geven, deze koppelen met de inhoud van de bron.
	8	Bruikbaarheid van de bron is gegeven en deze koppelen

		aan betrouwbaarheid. (?) Combineren met een sleutelmoment (jaartal: 1672)
	9	(deel)conclusie geven en uitleggen waarom dit een conclusie van de bron is
	13	Mening uit de bron halen en deze afwegen
	16	Nieuwe info koppelen aan een conclusie uit de tekst
	17	Sleutelbegrip noemen en deze aan de bron koppelen.
	18	Een veralgemeniseerde conclusie concreter maken.
	21	Een verklaring bij een stelling uit de bron halen
21/77	29	Vind een oorzaak van een sleutelbegrip in de bron
		Andere examens zijn hier niet bij opgenomen, maar laten een zelfde beeld zien

Kort de belangrijkste conclusies op een rijtje:

- Gemiddeld is ongeveer 30 tot 35% van het totale aantal punten te verdienen met vragen uit en over tekstbronnen.
- In elk examen komt bruikbaarheid van bronnen naar voren vaak in combinatie met betrouwbaarheid en soms met representativiteit
- Van al deze (61) vragen betreft het minstens 33 waarin op een of andere manier met de gegeven of getrokken conclusie gewerkt moet worden. Dus > 50% van de vragen over tekstbronnen!

Bronvermelding:

Alle tekstbronfragmenten zijn overgenomen uit:

- Clayborne Carson (eds.), *The eyes on the prize civil rights reader. Documents, speeches and firsthand accounts from the black freedom struggle (1954 – 1990)* Penguin rev. (Boston 1990) 57 – 60, 82, 83-84, 112-113, 114-115, 122-123, 146, 160-162, 200-201, 224- 225, 269-270, 345-347, 387-389.

De in dit schrijven opgenomen, en in de workshop gebruikte bronnen zijn allemaal vertaald door Marina Hartel. Waarvoor enorm veel dank!

De schema's zijn een bewerking van schema's die komen uit:

- V. Sanders, *Race Relations in the USA since 1900 (2nd)* (London 2003) 56, 85, 139 en 167.

Een ander zeer bruikbare titel waar veel van de hierboven genoemde bronnenbundel ook in staan is:

- P. L. Levy, *Let freedom ring. A documentary history of the modern civil rights movement.* (New York 1992)